DOI: https://doi.org/10.37075/ISA.2026.3.05

Действащо правно регулиране на устойчивата логистика в българските производствени предприятия

Виолета Пейчева*

Резюме: Настоящата статия анализира нормативната и стандартизационната рамка на устойчивата логистика в производствените предприятия, като акцентира върху ролята на международните, европейските и корпоративните механизми за насърчаване на устойчиви бизнес практики. Анализът обхваща ключови международни споразумения, сред които Протоколът от Киото и Парижкото споразумение, както и стратегическите политики на Европейския съюз, включително Европейския зелен пакт и рамката за устойчиво финансиране. Особено внимание е отделено на ESG изискванията, Глобалната инициатива за отчитане (GRI) и Директивата за надлежна проверка на корпоративната устойчивост (CSDDD), които поставят нови изисквания за интегриране на устойчивостта в бизнес стратегиите на предприятията. Разгледани са също международните стандарти и насоки за управление и отчитане, сред които ISO 14001, ISO 50001, ISO 26000, ISO 9001 и ISO 20400, подпомагащи организациите при внедряването на устойчиви практики, ефективното управление на ресурсите, социалната отговорност и прозрачната комуникация със заинтересованите страни. В статията е включено и емпирично изследване сред български производствени предприятия, насочено към анализ на степента на внедряване на международни стандарти и устойчиви логистични практики в условията на динамична регулаторна среда.

Ключови думи: устойчива логистика, ESG, регулаторна рамка, ISO стандарти, GRI.

JEL: Q56, L98, M14, K32, L15.

Увод

Регулирането на устойчивостта в логистиката е свързано с прилагането на международни, национални и отраслови регулации, които имат за цел да минимизират екологичните въздействия и да осигурят социалната отговорност на компаниите. Сред основните нормативни изисквания се включват закони за намаляване на емисиите на въглероден диоксид, насърчаване на използването на възобновяеми източници на енергия, както и насоки за намаляване на отпадъците

* Виолета Пейчева е докторант в катедра „Логистика и управление на веригата на доставки“ на УНСС.

и подобряване на условията на труд. Правната рамка може да се счита за основен двигател за усилията на организациите за екологично и социално съответствие.

Логистиката е един от най-големите източници на въглеродни емисии в производствените вериги, поради което е необходимо предприятията да се съобразяват с тези регулации и да адаптират своите логистични процеси към новите изисквания. Регулаторният натиск върху околната среда се отнася до въздействието на законодателни и правителствени мерки, които задължават компаниите да интегрират в своите дейности и процеси така, че да съответстват на екологичните изисквания и стандарти. Това включва задължения за ограничаване на използването на опасни вещества, намаляване на производствените отпадъци, както и спазване на различни еко-норми и закони, целящи защита на околната среда. Тези изисквания могат да наложат значителни промени в операциите на компаниите, като изискват инвестиции в нови технологии и процеси за намаляване на негативното въздействие върху околната среда.

Целта на настоящата статия е да анализира европейската и международната нормативна рамка в областта на устойчивата логистика и да изследва степента, в която международните стандарти, ESG изискванията и политиките за устойчиво развитие се прилагат в българските производствени предприятия.

В този контекст особено значение придобива Европейската консултативна група за финансово отчитане (EFRAG), която разработва стандарти за корпоративно отчитане в Европейския съюз.

Организацията има ключова роля при интегрирането на финансовото и нефинансовото отчитане, включително аспектите, свързани с устойчивото развитие и ESG (Environmental, Social и Governance) показателите.

В рамките на ESG подхода се разграничават три основни стълба:

- Стълб „E – въздействие върху околната среда“ е насочен към адаптация и смекчаване на ефектите от климатичните промени, водни ресурси, управление на ресурсите и кръгова икономика и ограничаване на замърсяванията.
- Основната цел на стълб „S – социално въздействие и човешки права“ е да се осигурят равни възможности за всички, включително по отношение на условия на работа, уважаване на фундаментални права и свободи, и спазване на демократичните принципи и стандарти.
- Стълб „G – корпоративно управление“ определя ролята на административните и ръководни органи във връзка с устойчивостта, основни функции на вътрешния контрол и системите за управление на риска с оглед на оповестяването устойчивостта на предприятието, бизнес етика, корпоративна култура и антикорупционни политики, политическо обвързване и лобизъм, управление и качество на връзките с клиенти, доставчици и общности, засегнати от дейностите на предприятието, включително платежни практики.

Относно тези основни области на отчитане компаниите ще трябва да оповестяват информация за бизнес стратегията си и модела на управление и организация, за изпълнението и свързаните с това политики, поставени цели и ресурси, и за измерването на производителността (Директива (ЕС) 2022/2464, 2022).

Съществено значение за спазване на посочените стандарти и постигане на устойчиво развитие са екологичните логистични практики, фокусирани върху максимизиране на енергийната ефективност в логистичните услуги, което потенциално води до намаляване на разходите за компаниите (Drop & Chełstowska, 2024).

Екологичните логистични практики, предприети от компаниите, се оповестяват с използване на различна информация, като доклади за околната среда, социалните въпроси и управлението (ESG) и др., като могат да бъдат насърчавани от страна на правителството с целенасочени политики, включително и чрез сертифициране (Kim et al., 2024). Една от основните причини компаниите да прилагат екологични логистични практики е да намалят емисиите на парникови газове, произтичащи от глобалния транспорт. Следователно, когато една компания избере да прилага практики за опазване на околната среда, тя по същество гарантира благосъстоянието на обществото, в което оперира, насърчавайки социалната отговорност (Baah & Zhihong, 2019).

1. Глобалния договор на ООН и стратегии на Европейската комисия

Две основни глобални и европейски рамки, които изиграват централна роля в насърчаването на устойчивостта, са:

- Глобалният договор на ООН;
- Стратегиите на Европейската комисия.

Глобалният договор на ООН, стартирал през 2000г. представлява най-голямата международна инициатива за корпоративна социална отговорност и устойчиво развитие. Следвайки десет основни принципа в четири области като правата на човека, труда, околната среда и антикорупцията. За производствените предприятия това рефлектира под формата на възможност за изграждане на по-силни взаимоотношения с партньори и потребители, който вече ценят етичните и устойчиви практики.

Стратегиите на Европейската комисия за устойчивото развитие предвиждат конкретни действия и насоки, които стимулират бизнеса в ЕС да премине към по-зелени и социално отговорни модели. Програмите като Зелената сделка на ЕС (Green Deal) и Цели за устойчиво развитие на ООН (SDGs) насърчават адаптацията към новите регулации и използването на иновации за намаляване на въглеродните емисии, енергийни разходи и отпадъци в логистичните вериги. Тези инициативи също така подготвят предприятията за бъдещи предизвикателства, като засилват тяхната конкурентоспособност на международния пазар.

Интегрирането на принципите на Глобалния договор на ООН и следването на стратегиите на Европейската комисия за устойчивото развитие в логистиката на производствените предприятия е не само важен етап в прехода към по-устойчиви бизнес практики, но също така предлагат множество ползи от намаляване на разходите за енергия и ресурси до подобряване на имиджа и създаване на дългосрочни партньорства на базата на устойчиви цели. Тези две важни инициативи формират стратегиите на европейските производствени предприятия за изграждане на устойчиви логистични процеси, които да отговорят на глобалните екологични и социални предизвикателства (Европейска комисия, 2020). Действията в областта на климата се отнасят до усилията за борба с климатичните промени и тяхното въздействие. Тези усилия включват намаляване на емисиите на парникови газове (смекчаване на изменението на климата) и/или предприемане на действия за подготовка и приспособяване както към настоящите ефекти от изменението на климата, така и към прогнозираните въздействия в бъдеще (адаптиране към изменението на климата). От деветдесетте години на миналия век Европейският съюз (ЕС) има водещи позиции в международните преговори относно изменението на климата и изиграва важна роля при разработването на Рамковата конвенция на Обединените нации по изменението на климата и при преговорите по Протокола от Киото и Парижкото споразумение (Съвет на Европейския съюз, 2015). Разгледаните глобални и европейски стратегически рамки поставят основата за устойчивото развитие, но тяхното практическо прилагане изисква използването на конкретни управленски инструменти и стандарти, които подпомагат предприятията в адаптирането към тези изисквания.

А) Протоколът от Киото

Протоколът от Киото е международно споразумение, което има за цел да намали емисиите от въглероден двуокис и парниковите газове в атмосферата. Документът е приет в Киото, Япония през 1997 г., като е свързан с Рамковата конвенция на ООН за изменения на климата (UNFCCC, 1998). Протоколът от Киото насърчава прехода към устойчива логистика, като определя правно приложими и обвързващи цели, чрез които да се намали емисията на парникови газове за индустриализираните страни. На база разпоредбите в Протокола са въведени иновации в логистиката и веригата на доставки, за да се намали потреблението на гориво и да се предприемат екологични практики, с които да се отговори на изискваните стандарти за ограничаване на емисиите (Хи, 2024).

Протоколът на Киото и принципите на устойчивото развитие са взаимно свързани, тъй като насърчават действия за опазване на околната среда, социално и икономическо развитие, което отговаря на нуждите на сегашните поколения, без да застрашава възможностите на бъдещите поколения да задоволяват своите собствени нужди (Европейска комисия, n.d.). Както и устойчивото развитие, целта на Протокола е да се осигури баланс между

икономическото развитие и защита на природните ресурси. Протоколът на Киото предоставя рамката за адаптиране на логистичните компании към новите екологични норми и регулирания, като същевременно стимулира иновациите в управлението на веригите за доставки, за да бъде постигнат баланс между икономическата ефективност и намаляването на въздействието върху климатичните промени. Съобразяването с тези изисквания е не само въпрос на глобална отговорност, но и важна стъпка към постигането на устойчиви и икономически ефективни логистични операции (UNFCCC, 1998).

В рамките на първия период на поети задължения на Протокола от Киото (2008-2012 г.) участващите държави се ангажираха да намалят своите емисии на парникови газове със средно 5% в сравнение с нивата от 1990 г. ЕС и неговите държави членки – 15 към онзи момент – поеха ангажимент за намаляване с 8% за ЕС като цяло. За да се преодолеят разликите между края на първия период на Протокола от Киото през 2012 г. и началото на новото глобално споразумение (Парижкото споразумение) през 2020 г., на конференцията относно изменението на климата в Доха през декември 2012 г. е прието изменение на Протокола от Киото (Европейски парламент, 2002).

През втория период на поети задължения (2013-2020) участващите държави – членки на ЕС, и Исландия са дали съгласие да намалят своите емисии на парникови газове с най-малко 18% под нивата от 1990 г., като в резултат на това споразумение те да постигнат съвместно 20% намаляване на вредните емисии.

Съгласно Протокола, страните трябва да постигнат своите цели за устойчиво развитие предимно чрез национални мерки. Въпреки това в Протокола се предлагат също така и три базирани на пазара механизми като допълнителни начини за постигане на целите им.

Ключови аспекти на Протокола на Киото, свързани с устойчивостта:

- Намаляване на въглеродните емисии.
- Механизми за пазарно базирани решения.
- Справедливост и глобално участие.
- Дългосрочен фокус върху климатичните промени.
- Поощряване на иновации и устойчиви технологии.
- Реинженеринг на доставките.

Фокусът върху намаляването на емисиите довежда до промяна в логистичните дейности на компаниите за постигане на по-добра ефективност и намаляване на общото въздействие от логистиката и свързания с нея транспорт върху околната среда (Хи, 2024). Въпреки че Парижкото споразумение в голяма степен заменя Протокола от Киото в съвременната международна политика, свързана с ограничаване на климатичните промени, Протоколът все още е фундаментална рамка за отчетност на въглеродните емисии в логистиката.

Б) Парижко споразумение

Парижкото споразумение е основополагащо за насърчаване на устойчивата логистика в производствените предприятия, като създава рамка за намаляване

на екологичния отпечатък, насърчава иновациите и създава стратегически цели, които подпомагат икономическата устойчивост и социалната отговорност (UNFCCC, 2015), насърчава инвестиции в технологии и иновации, които могат да подобрят устойчивостта на логистичните процеси. Производствените предприятия са мотивирани да приемат зелени технологии като интелигентни транспортни системи и електрически превозни средства, което допринася за постигането на целите на споразумението. Основната връзка между Парижкото споразумение и логистиката е в стремежа за намаляване на въглеродните емисии, които са значителен фактор в транспортните и складовите дейности на производствените предприятия. Споразумението налага стриктни изисквания за намаляване на въглеродния отпечатък, което изисква предприятията да внедряват устойчиви практики в своята логистика.

По време на Парижката конференция по изменението на климата (COP21) през декември 2015 г. 196 страни са приели Парижкото споразумение, включително и България. Парижкото споразумение е първото в света правно обвързващо глобално споразумение за климата. С него се установява глобална рамка за предотвратяване на опасното изменение на климата чрез ограничаване на глобалното затопляне доста под 2°C, като целта е то да бъде ограничено до 1,5°C. Споразумението е насочено и към укрепване на способността на държавите да се справят с последиците от изменението на климата и подпомагане на техните усилия (UNFCCC, 2015).

Парижкото споразумение се свързва с устойчивата логистика, като цели намаляване на емисиите на парникови газове, и то с конкретни параметри, намаление с 2/3 до 2050 г. Поради факта, че логистиката е отговорна за около 11% от световните емисии на парникови газове, въз основа на Парижкото споразумение се изисква предприемане на мерки, включително за използване на електрически превозни средства, оптимизиране на веригите на доставки и използване на по-чисти горива, за да се постигнат регулаторните и екологичните цели (Han et al., 2025).

Ключови връзки между Парижкото споразумение и устойчивата логистика, са:

- цели за намаляване на глобалното затопляне с 1,5 градуса, компаниите, осъществяващи логистична дейност, следва драстично да намалят емисиите, което налага използването на нисковъглеродни технологии и по-екологични начини на транспорт.
- регулаторни изисквания – Парижкото споразумение насърчава правителствата да прилагат значително по-строги разпоредби относно емисиите, изисквайки от компаниите да приемат по-ефективни, екологични и устойчиви логистични практики.
- устойчиви вериги на доставки – Парижкото споразумение насърчава преминаването към по-локализирани вериги на доставки, с което да се намали необходимостта от транспорт на дълги разстояния.
- насърчаване на зеления транспорт – инициативите са свързани с разработване на устойчиви планове за

градски транспорт, включително по отношение преразпределяне пространството за електрически превозни средства и товарни автомобили (Rastegardehbidi & Su, 2025).

Парижкото споразумение изисква логистичните компании да променят практиките си, за да се ограничи зависимостта от изкопаеми горива и да се предприемат дейности за намаляване на емисиите.

В) Европейски Зелен Пакт

Този план е от голямо значение за устойчивата логистика в производствените предприятия, тъй като поставя строгите екологични цели и регулации, които насърчават предприятията да приемат устойчиви практики. Европейският зелен пакт е стратегията на ЕС за растеж. Стартиран през 2019 г., той се състои от пакет от политически инициативи, чиято цел е ЕС да поеме по пътя към екологичен преход, като крайната цел е постигане на неутралност по отношение на климата до 2050 г. (Европейска комисия, 2019). Това е приносът на ЕС към Парижкото споразумение, което ЕС и всички негови държави ратифицираха и с което се постави целта за задържане на глобалното затопляне до максимум + 1,5°C в сравнение с равнищата от пред индустриалния период (Съвет на Европейския съюз, 2015). Производствените предприятия, които оперират в рамките на ЕС, са задължени да адаптират своите логистични процеси към тези изисквания, за да спазват законодателството и да постигнат амбициозните цели на Зелената сделка. Пакетът също така насърчава иновации в сферата на устойчивите технологии и инфраструктури, които могат да бъдат използвани в логистиката, като например интелигентни системи за управление на транспорт и складиране, автоматизирани и електрически превозни средства. Тези технологии не само че подпомагат намаляването на екологичния отпечатък, но и водят до повишаване на ефективността и намаляване на разходите в логистичните процеси.

Наред с внедряването на стандартизирани системи за управление, съществено значение придобива и необходимостта от прозрачност и отчетност, което насочва вниманието към ролята на насоките за устойчиво докладване.

2. Насоки на системи за управление или сертифициране

Чрез прилагането на стандартизирани системи за управление предприятията получават възможност да намалят екологичното въздействие на своите дейности, да повишат ресурсната ефективност и да интегрират устойчиви практики във веригите на доставки. Особено значение за устойчивата логистика имат стандартите ISO 14001 и ISO 20400, които подпомагат организациите при управлението на екологичните въздействия и устойчивото снабдяване (Ceko, 2023).

За устойчивата логистика в българските производствени предприятия, ISO 14001 играе важна роля в стимулирането на ефективни и устойчиви логистични процеси в производствените предприятия. Прилагането на стандарта може да доведе до значителни ползи

за бизнеса и околната среда, като същевременно отговаря на нарастващите изисквания за екологична отговорност както в България, така и на международно ниво. ISO 14001 предоставя насоки за мониторинг и управление на фактори като замърсяване на въздуха, водата и почвата, отпадъци и въглеродни емисии. В рамките на устойчивата логистика, това включва:

- Използване на по-чисти технологии за транспорт;
- Намаляване на отпадъците;
- Спазване на регулациите и насърчаване на корпоративната отговорност екологичните закони и регулации(International Organization for Standardization, 2015b).

Съобразяването с ISO 14001 помага на производствените предприятия да се позиционират като социално отговорни и ангажирани с опазването на околната среда(International Organization for Standardization, 2015b). Това е особено важно за българските предприятия, които искат да укрепят доверието на своите клиенти и да създадат положителен имидж на национално и международно ниво. ISO 14001 е важен инструмент за устойчивото управление на логистиката в българските производствени предприятия, тъй като предлага структурирана рамка за намаляване на екологичния отпечатък, оптимизиране на ресурсите и спазване на регулациите. Прилагането на стандарта не само помага за намаляване на разходите и подобряване на ефективността, но също така укрепва корпоративната репутация и конкурентоспособността на предприятията на глобалния пазар.

- **ISO 50001** – Системи за управление на енергията. ISO 50001 участва в интегрирането на устойчиви енергийни практики в логистиката на производствените предприятия (International Organization for Standardization, 2018). Този стандарт позволява на производствените организации да намалят въглеродните емисии, както и да минимизират разходите за енергия, в резултат на което подобряват ефективността и устойчивото използване на ресурси (*ISO 50001 Системи за управление на енергията*, 2018). ISO 50001 засяга специфичните изисквания по отношение на използването и потреблението на енергия, включително измерване, планиране, документиране и докладване (*ISO 50001 Системи за управление на енергията*, 2018). Чрез внедряване на стандарта в производствените предприятия, те ще имат възможност да прогнозират бъдещите им нужди по отношение на енергийните ресурси. Прилагането на ISO 50001 в логистичните процеси на производствените предприятия показва, че тя е отговорна и ангажирана с оптимизацията на енергийните ресурси и намаляването на своето въздействие върху околната среда. Това подобрява корпоративната репутация на българските производствени предприятия и ги прави предпочитан избор за бизнес партньорства и клиенти.
- **ISO 26000** – Социална отговорност. ISO 26000 поставя акцент върху социалната отговорност, като включва спазването на човешките права и осигуряване на добри условия на

труд за служителите (International Organization for Standardization, 2010). Много регулации на национално и международно ниво налагат стандарти за екологична отговорност, социални практики и етика в бизнеса. Компаниите, които вече прилагат съответните принципи, имат по-добра корпоративна репутация.

Българските производствени предприятия, които спазват социалните и екологичните изисквания, не само че избягват санкции и глоби, но и укрепват доверието на потребителите и партньорите си. Това създава устойчивост в бизнеса и предотвратява потенциални правни и финансови рискове. От друга страна, чрез въвеждането на този стандарт, компаниите могат да подобрят вътрешната мотивация и ангажираност на служителите. По този начин се чувстват горди от своята работа и по-ангажирани в постигането на целите на компанията. Това води до повишена продуктивност, иновации и намалено текучество на персонала, което е от полза за дългосрочния успех на предприятието (*ISO 26000 Указания за социална отговорност*, 2010).

Стандартът ISO 26000 подпомага компаниите да се справят със социалните аспекти на устойчивостта, като например използваните трудови практики в логистиката (Ceko, 2023). Свързани с устойчивата логистика са и стандартите (Ochieng & Musau, 2024):

- **ISO 9001** – Системи за управление на качеството – чрез стандарта се цели да се гарантира, че процесите в производствените предприятия отговарят на стандартите на качество (International Organization for Standardization, 2015a). Продуктите, които генерират производителите отговарят на изискванията на клиентите и заинтересованите страни.
- **ISO 20400** – Устойчиви доставки – стандартът насочва компаниите към интегриране на устойчиви практики във веригата си на доставки, като се насърчава и етично поведение на доставчиците и отговорно пазаруване (International Organization for Standardization, 2017).

Стандартите ISO имат значителна полза за постигане на устойчива логистика в няколко основни области – повишена ефективност (насърчава се оптимизирането на дейностите, което рефлектира върху намалените оперативни разходи и извършваните разходи за гориво), постигат се целите за устойчивост (ускорява се напредъкът към целите за устойчиво развитие на ООН, включително свързани с предприемане на дейности и мерки за намаляване въздействието върху климата), подобрява се прозрачността в извършваните дейности и репутацията на компаниите (чрез използване на ясни, проверими и отговарящи на изискванията данни, свързани с устойчивостта на веригата на доставките) и се намалява рискът, защото се установяват в ранен етап социални и екологични рискове от логистичния процес и се предприемат дейности за смекчаването му (Ceko, 2023).

3. Насоки за докладване и комуникация

Глобалната инициатива за отчитане (GRI) предоставя рамка и изисквания,

позволяваща на компаниите, да анализират, измерват и подобряват своите екологични, социални и управленски въздействия (ESG въздействия). Използването на GRI позволява на компаниите да повишават прозрачността, отнасяща се до въглеродните емисии, управлението на отпадъците и предприетите трудови практики, с което се изгражда доверие с всички заинтересовани страни и се осигурява прозрачност и отчетност в устойчивото управление на веригата на доставките (Cardoso Machado et al., 2022). Организациите могат да използват стандартите на GRI, за да изготвят доклад за устойчивост в съответствие със стандартите или да използват избрани стандарти (или части от тяхното съдържание), за да разкрият информация за конкретни потребители или цели, като например въздействието на изменението на климата за инвеститори и потребители. GRI е международен стандарт за устойчиво докладване, който предоставя рамка за организации, които искат да измерват и докладват за своите икономически, екологични и социални въздействия. GRI стандартите се използват от компании по целия свят, за да направят процесите си по-устойчиви и прозрачни, както и да комуникират ефективно с заинтересованите страни. GRI стандартите предлагат структуриран начин за изготвяне на доклади за устойчивост, които обхващат основни области като:

- Екологична устойчивост (включително управление на ресурси, емисии, отпадъци и въздействие върху биоразнообразието)
- Социална отговорност (включително права на работниците, условия на труд, социални въздействия върху общността)
- Икономическа ефективност (финансови резултати, ангажимент към етика и корпоративно управление)

GRI се състои от общи стандарти, които покриват основни принципи на отчетност, както и тематични стандарти, които предоставят специфични насоки за докладване в различни области като енергийна ефективност, емисии на парникови газове, социални ефекти и др. Стандартите на GRI са в 3 направления, както следва: GRI 300 (Околна среда); GRI 400 (Социални въпроси); GRI 200 (Икономика).

Въпреки че внедряването на тези стандарти може да изглежда като сериозна ангажираност, те ще осигурят на предприятието конкурентни предимства и по-висока репутация на пазара, както и възможност за дългосрочни икономии и устойчиво развитие.

GRI имат ключово въздействие върху устойчивата логистика в няколко направления (Molnár et al., 2024).

Логистичният сектор използва GRI, за да ограничи негативното въздействие от технологиите върху околната среда, като фокусира дейността си върху подобряване на оперативната ефективност и намаляване на вредните емисии. Използването на GRI показва и пропуски на компаниите, свързани с управлението на зелените вериги на доставки, което ги насърчава да предприемат по-ефективни практики (Cardoso Machado et al., 2022).

4. ESG регулации в Европейския съюз. Европейски стандарти за отчитане на устойчивостта (ЕСОУ) – European Standards Reporting Sustainable (ESRS)

Екологични, социални и управленски аспекти (ESG) е концепция, оценяваща възможността на компаниите да управляват рисковете и възможностите в три области – екологични аспекти (свързани с дейностите за намаляване на въглеродния отпечатък, управление на отпадъците и устойчиво използване на ресурсите), социални аспекти (отнасящи се до отношението на компаниите към техните служители, включително за гарантиране равенство между половете, опазване на трудовите права и повишаване на ангажираността в общността) и управленски аспекти (отнасящи се до корпоративното управление, етиката и прозрачността в ръководните практики). ESG са стратегическа рамка, която насърчава устойчивата логистика на база интегриране на различни екологични практики и прозрачно и отговорно управление на веригата на доставки. При спазване на ESG регулациите компаниите се задължават да намалят вредните си емисии, като оптимизират използваните маршрути и подобряват ефективността на дейностите си, като се постигне дългосрочна устойчивост (Ebesova et al., 2025).

Тъй като последствията от операциите на производствените предприятия и инвестиционните практики в световен мащаб нарастват и се отразяват негативно върху климатичните промени на помощ идва въвеждането на ESG регулациите. ЕС акцентира на ESG регулациите, които оказват влияние по-специално на оповестяването, отчетността, въглеродните пазари. Тези разпоредби вероятно ще имат дълготрайно въздействие върху бизнеса в световен мащаб (Alamillos & de Mariz, 2022). ESG секторът се развива с бързи темпове, следвайки спешната нужда от устойчива трансформация и приоритетните аспекти съгласно Парижкото споразумение и поставените от ЕС цели в съответствие с него. Именно затова подготовката на компаниите за ESG отчитане още преди навлизане на регулациите е препоръчителна, като ще даде възможност за полезна обмяна на опит и добри практики (Вангелова, 2022). ESG регулациите в Европейския съюз нарастват значително всяка година, а с тях и изискванията към бизнеса, който иска да бъде устойчив и забележим за инвеститорите в Съюза (Вангелова, 2022).

Ключовата връзка между ESG и устойчивата логистика е свързана с екологичните аспекти (компаниите се фокусират върху декарбонизация на товарните превози, намаляване на отпадъците от опаковки, оптимизиране на складирането, подобряване на енергийната ефективност и приемането на зелени логистични практики за борба с климатичните промени), социални аспекти (за постигане на справедливо и безопасно отношение към човешките ресурси по цялата верига на доставки, което има решаващо значение за управление на репутацията) и управленски аспекти (за установяване на етични и прозрачни дейности, включително свързани с отговорно снабдяване и използване на дигитална трансформация,

чрез които да се спазват регулаторните изисквания) (Leogrande, 2024).

Една от ключовите регулаторни инициативи, които конкретизират тези изисквания в рамките на Европейския съюз, е Директивата за надлежна проверка на корпоративната устойчивост.

5. Директива за надлежна проверка на корпоративната устойчивост (CSDDD)

Директивата за надлежна проверка на корпоративната устойчивост (CSDDD) е необходима за производствените предприятия, защото ги насърчава да поемат отговорност за социалните и екологични въздействия на техните операции и вериги на доставки (Вангелова, 2022). Това води до по-добро управление на рисковете, съответствие с глобалните регулации и повишаване на конкурентоспособността чрез по-устойчиви и етични бизнес практики. За да бъде устойчиво дадено предприятие, то трябва да поддържа и балансира между трите стълба на устойчивост а именно: икономически, политически и социален. Директивата ще засегне големи компании от ЕС или компании извън ЕС, които са активни в ЕС (пълен обхват или целеви обхват в зависимост от оборота и броя на служителите). Малките и средните предприятия, включително микропредприятията, не са в обхвата, но могат да бъдат засегнати като изпълнители или подизпълнители на компании в обхвата. От компаниите, които имат за бизнес партньори МСП, се изисква да ги подкрепят, за да спазват мерките за надлежна проверка (Директива (ЕС) 2022/2464, 2022).

Производствените предприятия, които са задължени да спазват директивата, ще трябва да прилагат стратегии за намаляване на въглеродните си емисии и да интегрират цели за климатична неутралност. Тази дългосрочна цел не само ще отговори на регулаторните изисквания, но и ще играе важна роля за справяне с глобалните климатични предизвикателства (Директива (ЕС) 2022/2464, 2022).

С цел по-ясно систематизиране на разгледаните регулаторни и стандартизационни механизми, на фигура 1 е представена йерархична рамка на устойчивата логистика от глобалните изисквания до практическите инструменти за прилагане.

Фигура 1 представя рамка на регулаторните и стандартизационни механизми, които формират устойчивата логистика, като визуализира тяхната взаимовръзка и последователност от глобалните политики към практическото им приложение на ниво предприятие.

В центъра на модела е позиционирана устойчивата логистика като интегриращ елемент, който обединява екологичните, социалните и управленските аспекти на корпоративната дейност. Около нея са разположени ключовите нива на регулаторно и стандартизационно въздействие, представени в логическа и функционална последователност.

Външният кръг на модела започва с глобалните изисквания, включително международни споразумения като Протокола на Киото и парижкото споразумение, които дефинират

Фигура 1. *Рамка на глобалните и европейските изисквания за устойчивост*

Източник: *Собствено изследване на автора на база анкетно проучване сред производствени предприятия в България*

стратегически цели за ограничаване на климатичните промени. На следващо ниво, тези цели се трансформират в европейски политики и стратегически рамки, сред които Европейският зелен пакт механизмите за устойчиво финансиране.

В последващите нива се наблюдава процес на конкретизация и институционализация на устойчивостта чрез въвеждане на регулаторни механизми, включително ESG изискванията, Директивата за корпоративно отчитане на устойчивостта (CSRD), Европейските стандарти за отчитане на устойчивостта (ESRS) и Директивата за надлежна проверка (CSDDD). Тези инструменти превеждат стратегическите цели в конкретни изисквания към предприятията, свързани с отчетност, прозрачност и управление на веригите на доставки.

На оперативно ниво рамката се допълва от насоките за докладване (GRI) и международните стандарти (ISO), които осигуряват практически инструменти за внедряване, измерване и управление на устойчивите логистични практики. Тези елементи играят ключова роля за трансформиране на регулаторните изисквания в реални организационни процеси.

Фигурата ясно показва, че устойчивата логистика не е резултат от единичен регулаторен инструмент, а от многостепенна система от взаимосвързани механизми, които функционират едновременно на глобално, европейско и корпоративно ниво. Това подчертава необходимостта от

интегриран подход при управлението на логистичните дейности, при който предприятията следва да съчетават стратегическите цели, нормативните изисквания и практическите инструменти за устойчиво развитие.

В контекста на разглежданите регулаторни и стандартизационни механизми следва да се отбележи, че те се различават съществено по степента си на нормативна задължителност. Част от тях, като международните стандарти (ISO) и насоките за докладване (GRI), имат предимно доброволен характер, докато други, включително европейските регулаторни инструменти (CSRD, ESRS, CSDDD), въвеждат конкретни задължения за предприятията и изискват интегриране на устойчивостта в управленските и логистичните процеси.

Представената рамка поставя необходимостта от емпирично изследване на степента, в която тези механизми се прилагат на практика в българските производствени предприятия.

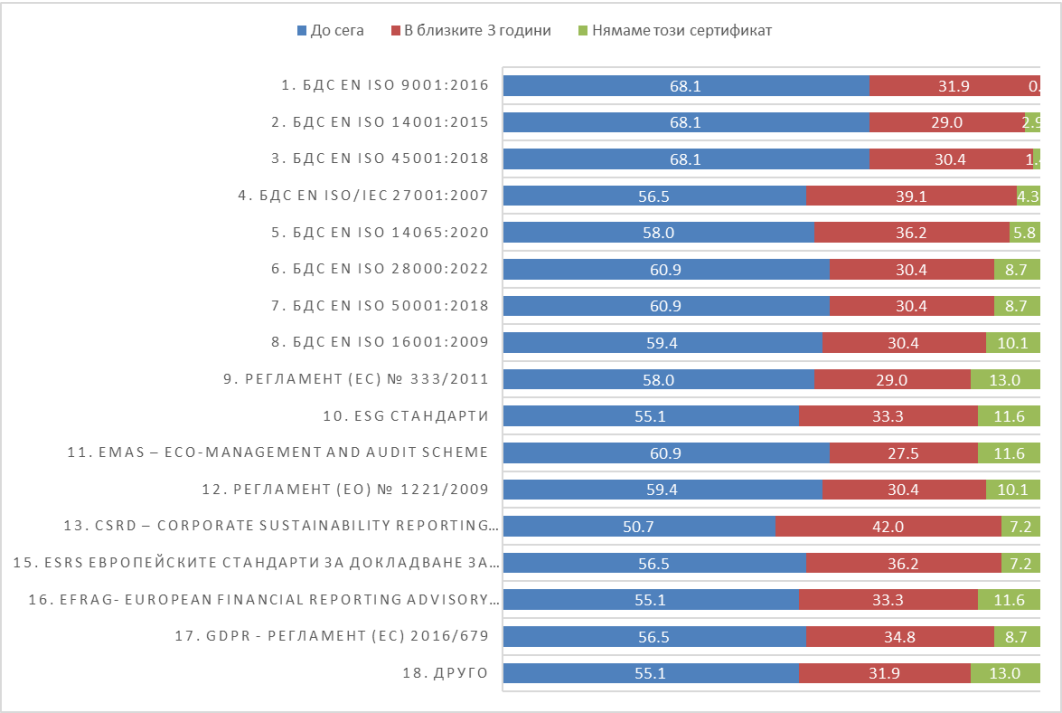
6. Степен на сертифициране на българските производствени предприятия по международни стандарти и регулаторни изисквания

Емпиричната част на настоящото изследване се основава на проведено от автора анкетно проучване, насочено към анализ на устойчивата логистика в българските производствени предприятия. С цел изследване на степента на внедряване на устойчиви логистични практики и международни стандарти са събрани данни от организации в сектор „Преработваща промишленост“ съгласно НКИД 2008, чрез стандартизирана анкетна карта, насочена към представители на управленско ниво и специалисти в областта на логистиката и устойчивото развитие.

В изследването са включени 69 производствени предприятия с различен размер, подсектор и регионално разположение. Настоящото изследване има изследователски характер и цели да очертае основните тенденции, фактори и предизвикателства, свързани с внедряването на устойчиви логистични практики. Получените данни са обработени чрез методи на дескриптивната статистика.

Международните сертификационни стандарти се разглеждат като основен инструмент за внедряване на устойчиви управленски практики, подобряване на организационната ефективност и адаптация към нарастващите изисквания за устойчивост. В тази връзка в анкетното изследване беше включен въпрос, насочен към установяване на степента на сертифициране по международни стандарти и готовността на предприятията да внедрят нови стандарти и регулаторни механизми през следващите три години.

Сертификационните стандарти представляват важен инструмент за внедряване на добри управленски практики, подобряване на качеството на продукцията, управление на екологичните въздействия и повишаване на сигурността и надеждността на организационните процеси. В този контекст в анкетното изследване беше включен въпрос, насочен към установяване дали предприятията са сертифицирани по определени международни стандарти

Фигура 2. *Степен на сертифициране на предприятията по международни стандарти и регулаторни изисквания*

Източник: *Собствени изчисления на автора на база анкетно изследване сред производствени предприятия в България*

или планират да внедрят такива през следващите три години.

Резултатите от изследването са представени на фигура 2. Степен на сертифициране на предприятията по международни стандарти и регулаторни изисквания.

Анализът на резултатите показва, че значителна част от предприятията вече са внедрили редица международни стандарти, свързани с управлението на качеството, екологичната устойчивост и информационната сигурност. Най-висока степен на внедряване се наблюдава при ISO 9001:2015, където 68.1% от предприятията посочват, че вече са сертифицирани, което показва широко разпространение на системите за управление на качеството в производствения сектор.

Сходна степен на внедряване се наблюдава и при стандартите ISO 14001:2015 и ISO 45001:2018, които са свързани съответно с управлението на околната среда и здравословните и безопасни условия на труд. Делът на предприятията, които вече са сертифицирани по тези стандарти, достига 68.1%, което показва нарастващото значение на устойчивото и отговорно управление на производствените процеси.

Относително висока степен на внедряване се наблюдава и при

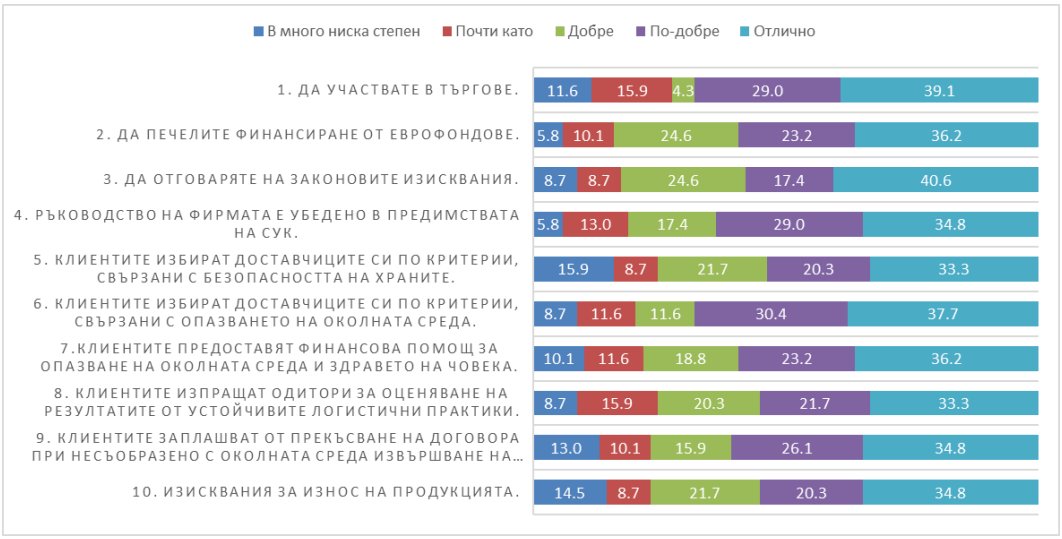
стандарти, свързани с енергийното управление (ISO 50001), социалната отговорност (ISO 26000) и информационната сигурност (ISO/IEC 27001). Това показва стремеж на предприятията да подобрят своята организационна ефективност и да се адаптират към съвременните изисквания на бизнес средата. Интерес представляват и резултатите, свързани с ESG стандартите и новите европейски регулаторни изисквания, включително CSRD и ESRS, където се наблюдава значителен дял от предприятията, които планират внедряване на съответните стандарти през следващите три години. Например при CSRD делът на предприятията, които планират внедряване, достига 42.0%, което показва засилваща се готовност на организациите да адаптират своите системи за управление към новите изисквания за устойчиво отчитане.

Получените резултати показват, че предприятията постепенно интегрират международни стандарти в своите управленски практики, като същевременно се наблюдава ясна тенденция към разширяване на обхвата на сертифициране в областта на устойчивото развитие и корпоративната отчетност.

След разглеждане на степента на внедряване на международни стандарти и регулаторни изисквания в предприятията, е необходимо да се анализират и основните фактори, които мотивират организациите да въвеждат устойчиви логистични практики. Внедряването на подобни практики често е резултат от съвкупност от вътрешни и външни фактори, включително регулаторни изисквания, натиск от страна на клиентите, достъп до финансови ресурси и стратегическите приоритети на ръководството. В тази връзка в анкетното изследване беше включен въпрос, насочен към установяване на основните причини, които стимулират предприятията да прилагат устойчиви логистични практики. Респондентите оцениха значимостта на различни фактори, свързани с нормативната среда, изискванията на клиентите и възможностите за финансиране.

Резултатите са представени на фигура 3 (Причини за внедряване на устойчиви логистични практики в предприятията).

Анализът на резултатите показва, че предприятията идентифицират различни фактори, които стимулират внедряването на устойчиви логистични практики, като тяхната значимост варира в зависимост от конкретния източник на влияние. Един от основните мотивиращи фактори е необходимостта от съответствие със законовите изисквания, като 40.6% от предприятията оценяват този фактор като отличен, а значителен дял от респондентите посочват висока степен на влияние и в категорията по-добре. Това показва, че нормативната рамка играе важна роля за стимулиране на предприятията да внедряват устойчиви практики. Съществено влияние оказва и участието в обществени поръчки и търгове, където 39.1% от предприятията оценяват този фактор като отличен, което показва, че изискванията на възложителите все по-често включват критерии, свързани с устойчивостта и екологичната отговорност.

Фигура 3. *Причини за внедряване на устойчиви логистични практики в предприятията*

Източник: *Собствени изчисления на автора на база анкетно изследване сред производствени предприятия в България*

Данните от анкетата показват, че правителствени стимули, регулаторни изисквания, корпоративни политики и нарастващото търсене от страна на клиентите за устойчивост са водещи фактори за въвеждането на устойчиви логистични практики. Устойчивата логистика в производствените предприятия се развива под силното въздействие на регулаторната рамка, стандартизационните механизми и нарастващите изисквания от страна на заинтересованите страни.

Заключение

Теоретичният анализ показва, че международните споразумения, европейските политики и ESG регулациите формират комплексна среда, която насочва предприятията към интегриране на устойчиви практики в логистичните процеси.

Емпиричните резултати допълват този извод, като показват сравнително висока степен на внедряване на международни стандарти, особено ISO 9001, ISO 14001 и ISO 45001, което свидетелства за нарастваща ангажираност на предприятията към управление на качеството, околната среда и безопасността на труда. В същото време се наблюдава по-ниска степен на прилагане при по-новите регулаторни инструменти и стандарти, свързани с ESG и устойчивото отчитане, което показва наличие на преходен етап в адаптацията към новите изисквания. Особено значение има установената тенденция за трансформация на устойчивата логистика от доброволна управленска практика към нормативно обусловен елемент на корпоративното управление, което потвърждава нарастващото влияние на европейското законодателство върху логистичните

процеси в предприятията. На тази основа може да се заключи, че устойчивата логистика се утвърждава като ключов елемент от корпоративното управление и дългосрочното развитие на предприятията. Интегрирането на регулации, стандарти и добри практики не само подпомага намаляването на екологичния отпечатък, но и създава предпоставки за повишаване на ефективността, репутацията и конкурентоспособността на предприятията в условията на глобална икономика.

Цитирани източници (References):

1. Вангелова, Н. (2022). Най-новите ESG регулации в ЕС. https://esgnews.bg/naj-novite-esg-regulaczii-v-es-3/
   (Vangelova, N. (2022). Nay-novite ESG regulatsii v ES. https://esgnews.bg/naj-novite-esg-regulaczii-v-es-3/)
2. Директива (ЕС) 2022/2464 (2022).
   (Direktiva (ES) 2022/2464 (2022)
3. Директива (ЕС) 2022/2464 (2022). За корпоративно докладване за устойчивост. https://www.consejo.bg/csrd-esg_11_310
   (Direktiva (ES) 2022/2464 (2022). Za korporativno dokladvane za ustoychivost. https://www.consejo.bg/csrd-esg_11_310)
4. Европейска комисия (n.d.). *Устойчива Европа до 2030 г.* 2019. Retrieved April 20, 2026, from https://commission.europa.eu/publications/sustainable-europe-2030_bg
   (Evropeyska komisia (n.d.). *Ustoychiva Evropa do 2030 g.* 2019. Retrieved April 20, 2026, from https://commission.europa.eu/publications/sustainable-europe-2030_bg)
5. Европейска комисия (2019). *Европейски зелен пакт*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_bg
   (Evropeyska komisia (2019). *Evropeyski zelen pakt*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_bg)
6. Европейска комисия (2020). *Парижко споразумение.*
   (Evropeyska komisia (2020). *Parizhko sporazumenie*)
7. Европейски парламент, С. на Е. съюз. (2002). *Протокол на Киото за изменението на климата*. Решение 2002/358/ЕО на Съвета от 25 април 2002 г.
   (Evropeyski parlament, S. na E. sayuz. (2002). *Protokol na Kioto za izmenenieto na klimata*. Reshenie 2002/358/EO na Saveta ot 25 april 2002 g.)
8. Съвет на Европейския съюз (2015). *Парижко споразумение относно изменението на климата.* https://eur-lex.europa.eu/BG/legal-content/glossary/paris-agreement.html

(Savet na Evropeyskia sayuz (2015). *Parizhko sporazumenie otnosno izmenenieto na klimata*. https://eur-lex.europa.eu/BG/legal-content/glossary/paris-agreement.html)

9. Alamillos, R. & de Mariz, F. (2022). How Can European Regulation on ESG Impact Business Globally? *Journal of Risk and Financial Management, 15,* 291. https://doi.org/10.3390/jrfm15070291
10. Baah, C. & Zhihong, J. (2019). Sustainable Supply Chain Management and Organizational Performance: The Intermediary Role of Competitive Advantage. *Journal of Management and Sustainability, 9,* 119. https://doi.org/10.5539/jms.v9n1p119
11. Cardoso Machado, M., Corrêa, V., Queiroz, M. & Costa, G. (2022). Can Global Reporting Initiative reports reveal companies' green supply chain management practices? *Journal of Cleaner Production, 383,* 135554. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.135554
12. Ceko, E. (2023). On the Relationship Between ISO Standards and Sustainable Development. *Problemy Ekorozwoju, 18,* 148–158. https://doi.org/10.35784/preko.3953
13. Drop, N. & Chełstowska, A. (2024). Emerging Trends in Eco-Logistics: A Review of Sustainable Practices in Szczecin (Poland) from the Residents' Perspective. *Sustainability, 16,* 9721. https://doi.org/10.3390/su16229721
14. Ebesova, A., Imanbekova, M. & Pencheva, V. (2025). Sustainable development management in logistics based on ESG principles: international and domestic experience. *Bulletin of Turan University,* 457–474. https://doi.org/10.46914/1562-2959-2025-1-4-457-474
15. Han, W., Liu, J., Yang, X. & Yang, Y. (2025). The path to green transformation of the logistics sector from the perspective of eco-efficiency. *Journal of Cleaner Production, 525*, 146547. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2025.146547
16. International Organization for Standardization (2010). *ISO 26000 Guidance on social responsibility.* https://www.iso.org/standard/42546.html
17. International Organization for Standardization (2015a). *ISO 9001 Quality management systems*. https://www.iso.org/standard/62085.html
18. International Organization for Standardization (2015b). *ISO 14001 Environmental management systems. Requirements with guidance for use.* https://www.iso.org/standard/14001
19. International Organization for Standardization (2017). *ISO 20400 Sustainable procurement*. https://www.iso.org/standard/63026.html
20. International Organization for Standardization (2018). *ISO 50001 Energy management systems-Requirements with guidance for use.* www.iso.org/standard/69426.html
21. *ISO 26000 Указания за социална отговорност* (2010). https://www.consejo.bg/iso-26000_11_110
(*ISO 26000 Ukazania za sotsialna otgovornost* (2010). https://www.consejo.bg/iso-26000_11_110)

22. *ISO 50001 Системи за управление на енергията* (2018). https://www.consejo.bg/iso-50001_11_115
(*ISO 50001 Sistemi za upravlenie na energiyata* (2018). https://www.consejo.bg/iso-50001_11_115)
23. Kim, D., Na, J. & Ha, H.-K. (2024). Exploring the impact of green logistics practices and relevant government policy on the financial efficiency of logistics companies. *Heliyon, 10,* e30916. https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e30916
24. Leogrande, A. (2024). *Integrating ESG Principles into Smart Logistics: Toward Sustainable Supply Chains*. https://doi.org/10.5281/zenodo.14132809
25. Molnár, P., Suta, A., Lukács, B. & Toth, A. (2024). Linking sustainability reporting and energy use through global reporting initiative standards and sustainable development goals. *Clean Technologies and Environmental Policy, 27,* 8659–8667. https://doi.org/10.1007/s10098-024-03044-1
26. Ochieng, V. & Musau, K.J. (2024). Supply Chain Sustainability Transition in the Logistics Industry with ISO Standards. *IRE Journals* , *8*(4), 567–582.
27. Rastegardehbidi, P. & Su, Z. (2025). Key Drivers of Green Logistics: A Systematic Literature Review and Conceptual Framework. *Sustainability.* https://api.semanticscholar.org/CorpusID:282659431
28. UNFCCC (1998). *Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change*. https://unfccc.int/resource/docs/convkp/kpeng.pdf
29. UNFCCC (2015). *Paris Agreement*. https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement
30. Xu, B. (2024). Environmental regulations, technological innovation, and low carbon transformation: A case of the logistics industry in China. *Journal of Cleaner Production, 439,* 140710. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2024.140710

Deystvashto pravno regulirane na ustoychivata logistika v balgarskite proizvodstveni predpriyatia

Violeta Peycheva

Current Legal Regulation of Sustainable Logistics in Bulgarian Production Enterprises

Violeta Peycheva

Abstract: This article examines the regulatory and standardization framework of sustainable logistics in manufacturing enterprises, with emphasis on the role of international, European, and corporate mechanisms in promoting sustainable business practices. The analysis covers key international agreements, including the Kyoto Protocol and the Paris Agreement, as well as major European Union strategic policies such as the European Green Deal and the sustainable finance framework.

Special attention is given to ESG regulations, the Global Reporting Initiative – GRI, and the Corporate Sustainability Due Diligence Directive – CSDDD, which require the integration of sustainability into business strategies in the manufacturing.

In addition, the paper reviews applicable management and reporting standards and guidelines, such as ISO 14001, ISO 50001, ISO 26000, ISO 9001, ISO 20400, and the Global Reporting Initiative (GRI) standards, which support enterprises in implementing sustainable practices, managing resources efficiently, enhancing social responsibility, and ensuring transparent communication with stakeholders.

Key words: sustainable logistics, ESG, regulatory framework, ISO standards, GRI.

JEL: Q56, L98, M14, K32, L15.